

Farklı Kutuplarda Yaşanan Farklı Hayatları Buluş­turan Bir Dizi: Kızıl Goncalar

Aydın AKTAY*

Özet

Dinin yaşandığı mahrem ve özel ortamların genel izleyiciye yansıtılması örnekleri sinema sektörünün popüler kültür malzemelerindedir. Bu tarz konu ve hikayeler hem uzun soluklu yapımların icrasına uygun oluyor hem de tüketim kültürünün beslendiği haz, merak; kültür endüstrisinin amaçladığı ilgi ve kültür üretimine de uygun düşmektedir. Bu anlamda dini kurumlar, kişiler, kişilikler kadar; tarihi olaylar, mekanlar, şahsiyetler üzerinden senaryolaştırılan diziler, filmler, projeler oldukça büyük izleyici kitlesine ulaşabiliyor.¹ Muhteşem Yüzyıl, Diriliş Ertuğrul, Kuruluş Osman, Kızılıçık Şerbeti, Ömer, Kızıl Goncalar gibi yapımlar örnekleri son dönemlere damga vuran yerli yapımlar. Dünya sinemalarında da bu tip başarıya örnekler de fazlasıyla var. Bu yapımların büyük handikabı popüler kültür üretimine dönüşen ve tüketim toplumunun önüne çerez eşliğinde seyirlik malzeme olarak sunulan bu ürünlerin, kamuoyunda bu malzemelere karşı derin bağ hisseden ve aidiyet içindeki kişiler nezdinde nasıl bir tepki ile karşılaşacaklarının tam anlamıyla kestirilememesidir. Kızıl Goncalar dizisi bu anlamda bu tepkiler merkezinde yol almaya çalışan son dönem yapımlar örneklerinden. Bu çalışmada hem dizinin söylem analizinin yapılmasına hem de bu tepkilerin durumunun değerlendirilmesine çalışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Din, Kimlik, Aidiyet, Popüler Kültür, Cemaat Sosyolojisi, Sinema

Abstract

Examples of reflecting the intimate and private environments where religion is experienced to the general audience are prevalent in the popular culture materials of the cinema industry. Such subjects and stories are not only suitable for long-term productions but also appeal to the pleasure and curiosity that consumer culture feeds on, as well as the perception and cultural production aimed at by the culture industry. In this sense, scripted series, films, and projects based on historical events, places, and personalities, as well as religious institutions, people, and figures, can reach a large audience. Domestic productions such as Magnificent Century, Resurrection Ertuğrul, Kuruluş Osman, Kızılıçık Şerbeti, Ömer, and Kızıl Goncalar have made a significant impact in recent times. There are also many such masterpiece examples in world cinema. The biggest challenge of these productions is that it is not entirely predictable how they will be received by people who feel a deep connection and belonging to the material, especially when these productions have turned into popular culture items meant to be consumed as entertainment. In this sense, the series Red Rosebuds is a recent example of a production that tries to navigate these reactions. In this study, both a discourse analysis of the series is attempted and an evaluation of these reactions is provided.

Keywords: Religion, Identity, Belonging, Popular Culture, Community Sociology, Cinema

* Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, aydinaktay@sakarya.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9806-3365

¹ Dünyadan Haberler- Instagram Hesabının 25.04.2024 tarihli paylaşımı, https://www.instagram.com/reel/C6Maljftv_/?igsh=cHU2OGY5YnBrYmRt- Dizide, fenomen haline gelen karakterlerin popüler kültür malzemesi olarak kitleler nezdinde nasıl bir tüketim unsuruna dönüştüğünün bir göstergesi olan bu örnek oldukça manidardır. Cüneyt Efendi hayranı bir genç kızın Çarşamba sokaklarında Cüneyt Efendi'yi arama görüntüsü bunun tipik bir örneğidir.

Giriş

Dizi tedavüle girdiği ilk iki bölüm sonunda kendisini konu edindiği çevreler tarafından sıkı bir eleştiriye tabi tutulmuştu. Bu çevreler ilgili denetleyici kanalları zorlayarak etkinliklerini ve nüfuzlarını gerek siyasi/bürokratik alanlarda gerekse sosyal medyada seferber ederek kısa sürede bazı kurumları harekete geçirmeyi başardı. RTÜK Geçici bir yayından durdurma yasağı ve müeyyidelerle yapımcı firmaya göz dağı vermek zorunda kaldı. Oysa tedavülde bu diziden daha çok tepki görmesi gereken diziler filmler varken bu gelişmelerin hızı hem manidardı hem de diziyeye ilgiyi de artırdı. Aynı yapım firmasının yapımını üstlendiği Kızıl Goncalar'ın görece daha elit bir izleyici kitlesine hitap ediyor oluşu ve dizide işlenen temalar ve derin felsefi, aforizmatik sözlerle soslanmış sahneleri ve karizmatik rolleriyle öne çıkan oyunculukları da dikkat çeken ilk husustu. Artık dizinin tekrar tedavüle sokulup sokulmayacağı merak konusuydu. Üstelik bu merak, izleyici kitlesini de hem daha da artırıyor hem de akademi, siyaset, sanat dünyasından artan izleyenleriyle de çeşitleniyordu.

Kızıl Goncalar Dizisinin Yayından Kaldırılmasına Dair...²

Dizi yayından kaldırılınca ilgili kamuoyunda ortaya çıkan tepkiler ve dizinin ilk iki bölümü hakkındaki değerlendirmeler, tartışmalar bu konuda derli toplu bir analizi yapmayı hak etmektedir. Bu yazı hem yayın yasağı ile hem de yasağın kalkması ve dizinin tekrar tedavüle girmesi sonrasındaki içeriği, performansı ile ilgili söz konusu analizi yapmayı amaçlamaktadır.

Sinemada, televizyonda; dini yapıları, mütedeyyin muhafazakâr kesimleri anlatan/ele alan yapımlarda görmeye alıştığımız pejmürdelik, bu dünyalara dair yabancılaşma/düşmanlık bu dizide de olacak şeklindeki beklentileri/önyargıları haklı çıkartacak bir geçmişe/sicile sahiptir. Bu dizi özelinde de bu tarz bir performans fazlasıyla beklenmekteydi. Dizi dikkatle ve sabırla takip edildiğinde ise bu beklentileri boşa çıkartacak sevimli bir hayal kırıklığına uğruyorsunuz.

Aslında dizi iyi başlamış, senaryosu, oyuncuları, oyunculukları iyi gibi duruyordu. Dini değerlerde aşığılama da söylenildiği kadar

² Kızıl Goncalar dizisi yayından kaldırıldı, <https://m.haber7.com/medya/haber/3381348-yapimcisi-acikladi-kizil-goncalar-dizisi-yayinlanmayacak>, Erişim Tarihi: 03.04.2025.

belirgin bir biçimde hatta neredeyse hiç hissedilmiyordu. Kapalı yapılara dönük rahatsızlık verici konular işleniyordu bir miktar, bu da o kesimlerin lobilerini ayaklandırmış olabilir. Bu yüzden yayın yasağına götürecekt denli birtakım hassasiyetler bu çevrelerce fazlasıyla tırmandırılmıştı.

Oysa dizinin ilk iki bölümünde, zayıf, cahil, dindar/dindarlık tiplerinin yanında karizmatik tipler de ölçülü dağıtılmıştı. Yer yer 28 Şubat zihniyeti ve seküler dünyanın değerleriyle de hesaplaşıyordu. Kapalı devre, denetimsiz, şeffaf olmayan yapılardaki çarpıklıklar da tahkir olmadığı sürece işlenebilirdi. Gerçi dizi, klişe bir konuya hapsolacak gibiydi. Erken yaşta müritlerle evlendirilen zeki kızlar meselesi gibi. Buradan sağlıklı bir geçiş olsaydı dizinin önu açıldı. Yazık oldu/ olacak galiba.

Diziye bazı cemaat ve tarikatlardan geldiği düşünölen tepkiler nedeniyle oluşun baskıya tedavülde bariz bir şekilde kötölük, ahlaksızlık yayan yayınlar varken RTÜK'ün bu kararı bu denli hızlı alması gerçekten çok ilginçti. Üstelik Kızılılık Şerbeti ve Ömer gibi bu konuları çok berbat işleyen diziler bunca tepkiye rağmen halen tedavüldeyken. Kızıl Goncalar Dizisi bunlardan kat kat iyi gibiydi. Kapalı, denetlenmesi zor yapılara dönük rahatsızlık verici konular işleniyordu bir miktar, bu da o kesimin lobilerini ayaklandırmış olabilir. Bu noktada kamuoyunda olası şüpheliler olarak sıralanan gruplar, başta İsmail Ağa Cemaati ve sonrasında Menzil gibi çevreler...

RTÜK'ün yayın yasağı gerekçesi olarak öne sürdüğü dine ve dindarlara hakaret içeren sahneler merak konusuydu benim için de. Fakat, bu gözle de seyretmeme rağmen bu tarzda sahneleri pek göremedim. Görenlerin iddia ettikleri sahneler için farklı bir diziden mi söz ediliyor acaba diye de insan düşünmeden duramıyor. Dizinin bazı sahneleri bazı yapıları rahatsız etmiş olabilir sadece. Ama o kadar. Azıcık rahatsızlık iyi ve gerekli de olabilir.

Bazı Din Algıları ve Dindarlık Biçimleri De Yeterince Rahatsız Edici Değil Midir Zaten?

FOX TV bu konularda kötü bir cemayizilevvele sahip bir kanal. Fakat yine de bu tip konuları mütedeyyin muhafazakâr kanallar aynı cesaretle işleyebilir mi? Bu sorunun cevabı belli. Bu konularda da bu tip kanalların geçmiş sicilleri ve tavırları zaten malum, 3 maymunu

oynamak. Bu yüzden, kutsallara saygı sınırları içinde kalarak; tahkir, aşağılama niyeti gütmeksizin bu konuların cesaretle ele alınması gerekmektedir. Bu 3 maymun oyunu az kalsın 15 Temmuz faili bir CIAmaate bu ülkeyi teslim edecekti. Bu yüzden, bu tip yapıların denetlenmesi, şeffaflaşarak makul seviyelere gelmelerinin zorlanması bu tip mecralar yoluyla da olsa herkese büyük bir fırsat sunmaktadır. Söz konusu yapılar içinde özdenetim/özeleştirilme/otokontrol imkanları da sunmaktadır.

Kaldı ki bu dizide, din ve dindarları tahkir ettiği söylenen sahnelerin dozu bu denli şiddetli değil. Dizide iyi, dürüst dindar tipler de var. Hatta bazı seküler tipler de çok kötü gösteriliyor. Evin kızı mesela, perişan halde. Sevgisiz ve ilgisiz durumda, çareyi madde kullanımında ve yanlış ilişkilerde, arkadaşlıklarda arıyor. Şeyhin oğlu Sadi Hüdayi ve Sadi Hüdayi'nin baldızı Müyesser Hanım da oldukça karizmatik resmedilmiş.³

Böyle yapılarla ikbal hesapları yapanlar da oluyor ve bunlar da dizide yer alıyor maalesef. Sanırım eleştirilerin büyük kısmı Yeşilçam'ın dine ve dindarlara dönük çirkin filmlerinin bolca yer aldığı kirli mazisine ve kötü siciline dair önyargılardan besleniyor. Bu da pek de yabana atılacak bir kaygı da değil zaten. Dizi ara ara bu yolu tercih edeceğine dair riskli konulara ve tiplere girmiyor da değil, fakat dizinin iki bölümlük kısmında henüz bu denli öfkeyi ve “-din elden gidiyor...” feryadını haklı çıkartacak bir performansı da görülüyordu.

Velhasılı diziyeye biraz şans tanımak lazımdı. Şimdi dizi, RTÜK himayesiz kablolu kanallara geçer artık. Merakı, ilgiyi daha da artırarak, “yasak, cezbedicidir.” ilkesinden güç bularak. Belki de daha da fütursuzlaşarak.

Kızıl Goncalar Dizisi Yeniden Yayında...

Bu yazının bu aşamasına kadar yapılan değerlendirmeler, diziyeye getirilen yayın yasağı ile ilgiliydi. Sorasında, Kızıl Goncalar Dizisine getirilen yersiz/haksız yayın yasağı kaldırılınca dizinin sonraki bölümleri için değerlendirme yazısının devamı mümkün olabilirdi. Hatta dizi iler-

³ Fakat Müyesser Hanım, finale doğru, dizinin ilerleyen bölümlerinde bambaşka bir karaktere dönüşmektedir. Bunun nedenleri ile ilgili değerlendirmeler için sonuç bölümündeki yoruma bakılabilir.

ledikçe bu analizin de paralelinde geliştirilmesi imkânı da önümüzde açılmış oldu.

Kızıl Goncalar Dizisi, 28 Şubat ortamının iki tarafını buluşturup (Sekülerlerle dindar çevreleri), birbirleriyle hesaplaşmalarını, birbirlerini daha yakından tanımalarını amaçlıyor. Bunu yaparken iki taraf açısından terazinin kefelere de dengede tutma telaşında. Psikiyatrist ile Cüneyt Efendi; dindar ama dahi olan kız ile pozitivist Fizikçi dede arasındaki diyaloglar; Sadi Hüdayi ile Seçkin arasındaki Borsa diyalogları hep bu denge gözetilerek inşa edilmiş. Ateist/pozitivist 28 Şubatçı Dede ile Cüneyt Efendi arasındaki Wittgenstein'ı da içine alan son diyalog örneği de bunlardan birisi. Fakat sekülerlerin dindarlar hakkındaki ön yargı duvarları oldukça kalın işlenmiş. Bu duvarı yıkmak için mütedeyyin muhafazakâr kesimlerden de dahiler/zekiler; borsa ve ekonomiden, yani dünyadan haberdar; felsefeyi yalayıp yutmuşlar çıkabiliyormuş sonucuna ulaştıracak sahneler dizide bu yüzden bolca mevcut. Sanırım tartının şu ana kadar, kefelere dindar tipler daha ağır basıyor. Gelen tepkiler nedeniyle mi böyle bilinmez fakat böyle mi ilerler dizi o da merak konusu. Şu ana kadar dizinin gösterdiği performans birçok eksisine rağmen gayet başarılı.

Kızıl Goncalar Dizisinin 5. Bölümünde, seküler, gazeteci kız Hande ile İHL Öğretmeni başörtülü feminist İslamcı Birgül Tezel, tarikat yuvalarının kurbanı kadınların kurtarıcılığına elbirliği ile soyundular. İHL Öğretmeni Birgül Tezel, geçmişinde tarikat geçmişi ve ne yaşadığı belirsiz bir mağduriyet sahibi bir başörtülü kadın. Belli ki ataerkil bir yapıdan muzdarip olmuş. Soluğu feminist argümanlarda arayan modernlikle barışık, örtünme tarzı, makyajıyla farklılaşmış, İslamcı/feminist bir tipleme.

Gazeteci Hande ile Birgül Tezel'in ittifakı, siyasi alanda birbirleriyle kadim sorunlar yaşamış partiler arasında son zamanlarda sıkça görmeye artık alıştığımız ittifaklardan bir örnek gibi. Ortak düşman olarak belirlenmiş bir karanlığa aydınlanmacı bir motivasyonla ikilinin sarılması sahnesi bu anlamda çok etkileyiciydi. Bu ittifakla beraber, Meryem ve kızı Zeynep için mücadele edecek KADEM/KAGEM benzeri oluşumlar da sahneye sokulur artık. İslamcılık eliyle modernleşen mütedeyyin şehirli/eğitilmiş kesimlerle kentsoylu sekülerlerin ortak düşmanı artık ataerkil geleneksel yapılardır. Sadi Hüdayi'nin tarikat kaçkını Birgül Tezel'in feminizme ve dine, dindarlığa dair ça-

lışmalarına web ortamında bakarak “-Her şeyi de biliyorsunuz!” şeklindeki müstehzi tavrı ve rolü fevkaladeydi.

Bu bölümde, evlilik için hatta genel kamu düzeni için reşit olma yaşının belirlenmesinde modern ve geleneksel argümanların ne derecede görelî ve keyfî olduğunun ortaya çıktığı; fıtrat-tabiat arasındaki ilişki ve farkların da konuşulduğu, Cüneyt Efendi ve psikiyatri Dr. Levent arasında senarist başarısı sayılabilecek çok güzel bir müzakere ortamı sağlanmış. Hem de birini diğerine terazinin iki kefesinde ağır göstermeden ya da ezdirmeden.

Gıybetinin cezasını 2 kova suyu bir damlasını dahi dökmeden taşıyarak, Kur’an kursundaki kendi öğrencilerinin gözleri önünde temizlemek için taşıyarak ödeyecek Feyza’ya; gıybetin, dedikodunun kırıp döktüğünü temizlemenin bedelinin, başladığı yere geri dönmek ve yeniden başlamak anlamındaki bir tevbe olduğunu hatırlatan/anlatan ders muhteşemdi.

“Bir mazlumun ahı buraları ve bizi yıkmasın...” diye duayı müridine salık veren Sadi Hüdayî’de bu bölümde oldukça formdaydı.

28 Şubat Günlerinin Kudretli Jakobenlerinin Haleti Ruhîyesi: Süavi Alkanlı Tiplemesi

Rasyonelliğin/pozitivizmin hakim olduğu modern mahallerde aile olmak, aile içi ilişkilerin bu bakış açısına göre belirlendiği seküler yaşamlar ne tür bir şekil alıyor? Bu sorunun cevabını Kızıl Goncalar’da ararken karşımıza parçalanmış/tamamlanmamış bir aile ve içindeki ilişkiler/iletişimler çıkıyor.

28 Şubat Döneminin kudretli/saygın bilim insanı Süavi Bey, aynı kudret ve bakış açısıyla, duygusallığa, irrasyonelliğe prim vermeden, tutucu bilimciliğinden ve akılcılığından taviz vermeden, sevgisizce büyüttüğü ve böylece ötenazi ile arkasında bırakmaya karar verdiği 2 yetişkin çocuğu ve torunu ile yatağa mahkûm bir şekilde yaşıyor.

Süavi Bey’in her şeyi planlayarak yaşayan; kader, kısmet, nasip, tevekkül gibi kavramlara hayatında yer vermeyen; hayatı ve bedeni üzerindeki tüm kontrolün kendisinde olmasını isteyen katı pozitivist kararlılığı ötenazi talebiyle birlikte hastalığında da devam eder. O’nu bu karardan vazgeçirmeye çalışan gariban fani, Meryem’in ikna için öne sürdüğü bu kavramlar adeta bir duvara toslamaktadır.

Gazeteci kızı Hande'yi bile kendisiyle sadece fikri ayrılık yaşadığı için hain olarak niteleyen ve onu görmeye dahi tahammül edemeyen bu kişilik için bu argümanlar oldukça basittir. Oğlunu da her fırsatta seçimleri/tercihleri, olaylara yaklaşımları noktasında fırçalıyor. Oysa iki çocuğu da babalarının etrafında pervane gibi dolanmakta adeta kendisinden sevgi ve ilgi dilenmektedirler. Bu şekil bir aile içi iletişimin yarattığı psikanalitik travmaların izleri her ikisinde de fazlasıyla hissedilmektedir. Babaları ise belli ki hayatın her alanında kontrolün sürekli kendilerinde olmasını isteyen/bekleyen bir jakoben tipi temsil etmektedir. Bu tipler, kılık kıyafet, inanç ve tercihler konusunda alabildiğince tavizsiz ve müdahildir. Üniversitede fiilen çalışırken başörtüsüne açıkça tavrı almış Süavi Bey, aile bireylerine de bu otoriter tavrı belli ki sürekli göstermiş, bu yüzden, hayatının son demlerinde çocuklarıyla bunun hesaplaşmasını yapıyor ve geçmişle yüzleşiyor... Meryem ise kararlı bir şekilde alabildiğince basitlik/sadelikle onu ikna etmeye devam etmektedir...Bu çabalar ilginç bir şekilde Süavi Bey'in yıllardır kızına karşı ördüğü duvarları yıkmıştır.

Süavi Bey karakteri sanki, 28 Şubat'ta mütedeyyin kesimlere zulmetmiş, takdiri ilahi gereği de bu yüzden, yatağında hasta bir yatalak olarak, bir zamanlar aşığı olduğu, küçümseyerek zulmettiği insanların ilgi, sevgi ve hizmeti ile yaşamak durumunda kalmış Kemalist Sistemi temsil ediyor. Tüm çocukları ile sorunlu bir hayat ve ilişkiler yaşamış fakat yine de saygı gören bir karakter. Süavi Bey, "Yetmez ama Evet"çi kızı Hande'yi, bu tercihi nedeniyle yıllarca neredeyse evlatlıktan reddetmiş bir despotluğa sahip bir devlet gibidir Süavi Bey.

Neyse ki Süavi Bey, çocuklarının tümünde (ki mütedeyyin faniler Meryem ve Kızı ve dahi, bir diyalogda Wittgenstein ismini telaffuz etmesi bile tüm yağlarını eritmeye yetmiş Fanilerin dahi delisi Cüneyt Efendi de dahil olmak üzere hepsinde...) gördüğü Bilim, Akıl, İlerleme teslisine dair inanç potansiyeliyle hasta yatağında bile onlara pozitivist bir gelecek inşa etme çabasından kendisini alıkoyamıyor.

Süavi Bey'in bu buyurgan tavrının ve saygın kariyerinin arka planında ise derin devlet ile yurt dışından kurduğu networklerin de etkili olduğunu bazı sahnelerde görebiliyoruz. Yine de bu konuda değerlendirme yapmak ve bu ilişkilerin düzeyini tüm yönleri ile anlamamız henüz bu sahnelerle mümkün görünmüyor. Kızıl Goncalar dizisinde, seküler yaşamların en büyük eksiği olan maneviyat ya da değer yok-

sunluğunun ürettiği boşluk duyguları, Faniler grubundaki Meryem ve kızı üzerinden doldurulmaya çalışılmaktadır. Seküler ailenin her bireyi anne ve kızına her tür yardım girişimlerinde aslında kendi yaşamlarındaki sorunları onarmaktadırlar. Psikiyatrist Dr. Levent bile, danışanı Cüneyt Efendi'ye her dokunuşunda kendi yaralarını iyileştirmektedir. Dizide subliminal bir mesaj olarak etkisini en çok hissettiren ve tekrarlanan sahnelerden bir örnek olarak Dr. Levent'in her fırsatta işaret ettiği Atatürk'ün, tüm bu çocuklar için ortak bir geleceği inşa edecek değer olarak gösterilmesidir. Dr. Levent'in zoomlandığı pek çok ortamda Atatürk büstü, portresi, resmi, silueti dikkat çekici bir ürün yerleştirmeye, bazen de rahatsız edici bir didaktik tarzla mevzu edilmektedir.

Süavi Bey ile Faniler arasındaki ilişki, 28 Şubat'ın zulme uğrayan, mağdur tabanının oy teveccühü ve mücadelesiyle iktidara gelen Ak Parti'nin, Kemalist sistem içinde Kemalizm'e gösterdiği jest ve mimikler; sevgi, ilgi ve hizmetler sonucunda geldiği son noktayı hatırlatıyor. Faniler tarikatınca okutulmamış Başörtülü Zeynep'in okul okuması imkân ve fırsatı yine vaktiyle başörtülülere derse almayan Süavi Bey'in himmet ve şefkatine bağlıdır. Trajikomik bir son.

Kızıl Goncalar aktör-ağ teorisi merkezinde güç para çıkar doğrultusunda işleyen iletişimleri farklı toplumsal katmanlardan beslenerek çok iyi işliyor kanımca. Son 20 yıldır bu denli işçilik/emek/dikkat gözetilerek böylesi bir senaryoyu gördüğümü hatırlamıyorum. Dizinin elbetteki popülist acelelikle işlenen diyalogları da var, çıkmaza sürükleyen hikayeleri de. Bu yine de başarısını gölgelemez sanırım, en azından şimdilik.

Bunun dışında, Müyesser Hanım ile Gazeteci Hande arasında iki farklı hayatın Kadınlarının erkek egemen kültürle eşitlendiği düzlemi anlatan sahnesi diyalogları oldukça ufuk açıcıydı. Keza, finans kapitalizmin araçları ile Fanileri; kapitalizm ile tarikatı buluşturan Sadi Hüdayi ve Seçkin'in diyalogları da...

Süavi Bey'in, yıllarca başörtülü kızları okutmamak, kamusal alana sokmamak gibi şanlı (!) bir 28 Şubat geçmişine sahip değilmiş gibi, tarikatların kız çocuklarını okutmamalarına karşı yürüttüğü destansı, aydınlatmacı mücadele, tuhaf bir tenakuzu da içinde barındırıyor. Kız çocuklarının cahil bırakılarak eğitim haklarının ellerinden alınmasının baş sorumlusu ilan edilen tarikattan, bir kilise skolastiği draması

üretmenin eşliğinde Süavi Bey, Fransa'lara kadar Zeynep'i okutmanın telaşına düşüyor. Neden Fransa? Sorusunu burada sormaya gerek yok galiba. Jakoben aydınlanmanın kutsal beldesi olarak Paris her daim Kemalist zihniyetin içinde tek deva olarak bulunmaktadır.

Zeynep'in Süavi Dede'yi ötenaziden vazgeçirmek için kullandığı argümanlar ise oldukça can sıkıcıydı. Sanki Kemalist doktrinin bu ülke kadınlarının özgürleşmesinin teminatı gibi sunulması/itirafı vardı bu argümanlarda. Süavi Dede tiplemesi başından beri hasta/yatalak, Kemalist/Pozitivist Sistemi imliyordu kafalarda. İşte bu hastayı ayağa kaldırmak, ona her tür ilgi, sevgi ve himmette bulunmak dizide mütedeyyin/muhafazakâr İslami kesimin işi, görevi imiş gibi sunuluyor. İslamcılığa sistem için hastabakıcılık, hizmetçilik işlevi, misyonu yüklenmiş gibi. Son 25 yıllık İslamcı iktidarın tüm yapıp etmelerini özetliyor. Günün ve dizinin sonunda kazanan sanki yine Kemalizm olacak gibi.

Dizideki Yan Karakterler, Tiplmeler...

Dizinin yan karakterlerinde de Türkiye'nin sosyo-kültürel ve ekonomik yapısını anlamamıza yarayacak malzemeler oldukça fazla. Bunun için de tek tek bu karakterlerin derin bir analizi gerekebilir. Tutucu/yobaz fakat bir o kadar da tarikatı bir sınıf atlama ve habitus olarak görme eğiliminde bir müridi oynayan bir karakter olarak Zeynep'in babası, Meryem'in eşi Naim Efendi ilginç bir tiplleme. Arif ise Faniler tarikatının sadık, saf ama ismi ile müsemma bir şahsiyeti. Sevdası ile davası arasında kaldığında davasını tercih eden ve sevdasını uzun süre platonik yaşayan Sadi Hüdayi'nin en güvendiği sağ kolu, dergâhın da gözü kulağı, samimi bir müridi. Tarikatın çeperlerinde dolaşan yoksul; dergâhı himaye ve korunma fırsatı olarak gören dul kadın ve oğlu vs. gibi bu tipleri, yan karakterleriyle dizi oldukça renkli ve zengin bir içeriğe kavuşuyor. Öte yandan seküler çevrelerin toplumlarına, kültürlerine yabancı yetiştirdikleri, ramazandan, oruçtan bihaber gençler; Miray ve Can tiplmeleri de ilgi çekici profiller.

Dizi 10 bölüme yakındır tedavülde ve değişik çevrelerce tartışılmaya, hak ettiği ilgiyi görmeye hızla devam ediyor. Bir sosyal portalda. Panel tarzında birbirine benzer temalı üç dizi hakkındaki bazı değerlendirmeler oldukça ilginç.⁴ Seküler çevrelerde bu dizinin tarikat/ce-

⁴ "Bunlar anti-Huzur Sokağı dizileri", "Başını açan erkeklerin dizileri de çekilmeli, <https://serbestiyet.com/haberler/bunlar-anti-huzur-sokagi-dizileri-basini-acan-erkeklerin-dizileri-decekilmel-159301/>, Erişim Tarihi: 04.05.2024.

maat sempatisi ürettiğinden dem vuran görüşler yanında mütedeyyin çevrelerden de dizinin toplumun ahlakını ve maneviyatını ifsat edici yönlerini öne çıkartanlar var. Ne İsa'ya ne de Musa'ya yaranamamak gibi bir dengede yürüyen dizinin, bu haliyle gelecek bölümleri ve konsepti şimdiden oldukça büyük bir merak ve ilgiye değer olmaktadır.

Dizi, gelecek bölümlerde oldukça sürprizlere açık bir şekilde ilerlemeye devam ediyor. Umarız şu ana kadar değişik toplumsal kesimler açısından gözetilen dengeler ve hassasiyetler ile ilgili titizlik devam eder. Oyuncu diyaloglarına yansıtılan güçlü tartışmalar ve argümanlar rating ya da sahne doldurma amaçlı kaygılarla nitelik kaybına uğramazsa dizi hak ettiği takdiri pek çok çevre tarafından alacak potansiyelde görünüyor. Şimdilik biz de Kızıl Goncalar dizisinin bu anlam ve bağlamda sıkı bir takipçisi olmaya devam edeceğiz.

Bilim ve Sanat Vakfı'nda Kızıl Goncalar dizisi konuşuldu. Nihal Bengisu Karaca: "Goncalar ilerleyen zamanlarda birbiriyle temas eder hale gelecek, konuşacak, büyüyecek ve "Bir Gül" olacaklar..."

Karaca: "İkizler aslında toplumun ayrılmış iki yarısını temsil ediyor ve onlar bir araya gelmediği, temas etmediği sürece normal bir siyaset, politika, demokratikleşme süreci yaşayamayacağız."

"Dizde bir tarafta sekülerler diğer tarafta da tarikat ve cemaatler var. Tarikatlar modern hayatla, demokrasi, çok kültürlülük, çoğulculuk gibi kavramlarla hiç temas etmeyen kapalı yapılar. Belli bir kesim tarafından dini hayatın sigortası gibi görülüyor olabilir. İçlerinde ciddi bir hiyerarşik ilişki yapısı var. Kadınların baskılanması, genç kızların daha genç kız bile olmadan evlenmeye zorlanmaları gibi dramatik vakalar var. Bu gruplarla seküler gruplar birbiriyle asla temas edemeyen yapılar olarak toplumda duruyorlar, sürekli olarak bir ötekileştirme hattı üzerindeler. Bu ötekileştirme, birbirini reddetme, birbirini itme halleri ülkedeki makul, anlaşılabilir, normalleşme talep eden insanların da hayatını etkiliyor. Bence Kızıl Goncalardaki goncalar meselesi de biraz böyle. İkizler aslında toplumun ayrılmış iki yarısını temsil ediyor ve onlar bir araya gelmediği, temas etmediği sürece normal bir siyaset, politika, demokratikleşme süreci yaşayamayacağız."

Dizi, dindarlara karşı bir dizi olarak lanse edildi. Aslında dizi, tarikatlarla ve Suavi Alkanlı gibi artık tavan arasında kalmış 30'lar Kemalizm'ini temsil eden bakış açısıyla meselesi olan bir dizi. İkişisiyle de meselesi olduğunu açıkça ortaya koyuyor ve iki kutbu da konuşurma iddiası içeriyor. Zeynep'in Suavi'ye gösterdiği p ve q önermeli, tarikatçıların ve 28 Şubatçıların başı örtülü kadınlara yaptığı dışlama veya aşağılamayı anlattığı, iki grubun arasında hiçbir fark olmadığını, bunun bedelinin sadece kadınlar tarafından ödendiğini vurgulayan o sahne gerçekten Türk televizyonlarında gördüğümüz en güçlü sahnelerden biriydi. Cüneyt'in Suavi'yle olan diyalog sahnesi de varoluşun, yaratılışın özüne temas eden bir sahneydi. Cüneyt karakterinin bize dışarıdan baktığımızda çok ciddi şekilde yadırgayacağımız tarikat, medrese, cemaat gibi yapılanmalarda kendini okumaya vermiş, iç dünyası geniş, duygu dünyası derin insanların bulunduğunu göstermek için oluşturulduğunu düşünüyorum. Fakat tabi Cüneyt'in bu kadar ön plana çıkması bir şekilde dindar kalmaya devam ettirmek isteyen bir karakter. Özgünlüğü bir ruh hastalığına bağlanarak o tarafı da dengelenmiş.

Goncalar ilerleyen zamanlarda birbiriyle temas eder hale gelecek, konuşacak, büyüyecek ve "Bir Gül" olacaklar. Yani aslında "Birgül" karakterinin idealizasyonu üzerinden bize başka bir şey söylenmeye de çalışılıyor. Çok gerçekçi çizilmiş, gerçekten kendi onuruna, kendi haysiyetine sahip çıkıp aynı zamanda dindar kalma arzusunu da devam ettirmek isteyen bir karakter. Tarikatların -İslam'ın değil- kadınlara dair bakış açısından etkilenecek o yapıyı terk ediyor ama o kadar da uzağa gitmiyor. Kendince, kendi benzeri olan kadınları özgürleştirmek, sahip oldukları haklara kavuşmasını ve izzetli bir yaşam sürmelerinin mümkün olduğunu sağlamak adına mücadele veriyor. Normal hayatta da tam böyle oluyor bu işler."

Kızıl Goncalar'ın Seyrü Seferinde Bazı Savrulmalar

Kızıl Goncaların son iki bölümünde Kemalizmin ve amaçlarının ne kadar yerinde olduğuna dair Zeynep ve Süavi Alkanlı diyalogunda, Zeyneb'in, Süavi Alkanlı'yı ötenazi fikrinden caydırmaya çalışırken, Süavi Alkanlı'nın, okuyamayan/okutulmayan mütedeyyin kızların geleceği ve kaderi için varlığının gerekliliği bir oldu bittiyle araya serpilmiş.

Dr. Levent Alkanlı'nın da babasına dayanma gücünü ve mücadele azmini artırmak için Atatürk'ün ağır hasta haliyle “-Hatay benim meselem...” diyerek çektiği çileli yolculuğu örnek vermesi de bu serpmenin sosu olarak dizide sofraya özenle eklenmiş. Meryem'in, kızı Zeynep'e ideal Müslüman profili ve ahlak şaheseri, bir güven kalesi olarak Süavi ve oğlu Dr. Levent'i göstermesi ile bu Kemalist/Seküler ahlak güzelleme işiye çığırından çıkmış dedirtecekken Cüneyt Efendi'nin de Dr. Levent'in iç güzelliğine ve inancını yaşama tarzına yaptığı güzellemeler, seyirciyi, dahası da varmışa getirdi... Böylece, özellikle dizinin izlediğimiz son iki bölümünde; Naim, Nadire gibi kötü dini temsiller ve yozluklar üzerinden inceden inceye bir seküler ahlak inşası yapılıyor.

“Harabat ehlini hor görme zakır/defineye malik nice viraneler” var dizelerindeki içerik imkanı dizideki seküler yaşam kişilerinin karakter güzellemeleriyle artık bolca boca ediliyor sanki. “Yetmez ama Evet”çi olduğu için yıllarca babasından aforoz yemiş Liberal Demokrat Gazeteci Hande'nin, Faniler grubunun durumunu analiz ederken, 28 Şubat Döneminin despotlarından olan babası Süavi Alkanlı'nın o dönemde, mütedeyyin başörtülü kızlara yaptıklarına neredeyse hak verip onaylayan cümleleri oldukça faciaydı... Neyse ki Süavi Alkanlı, bu itirafı 10 yıl önce yapılsaydı memnun olabileceğini, fakat artık kendisinin de aynı kişi olmadığını belirterek/itiraf ederek karşılması, bu faciayı hafifletici bir ifade olarak kayda düşülebilir cinstendi... Bir de, Dr. Levent'in Meryem ve Zeynep ile ilgili açığa çıkan sırları ve yalanlarıyla Cüneyd Efendi'de yarattığı dürüstlük ve ahlak imajının yerini bir miktar derin hayal kırıklığı aldı da rahat bir nefes alabildik sonunda.

Kızıl Goncalar Dizisinin Akla Getirdiği Akla Zıyan Sorular

Bizim mütedeyyin, muhafazakâr, daha çatı bir kavramla ifade edecek olursak İslamcı çevrelerde dile getirilen ve inanılan bir söz vardır: “-Hilafet kaldırılmamıştır aslında. Meclisin uhdesine bırakılmıştır...”

Bazen de hilafet müessesesinin yokluğunda bedensiz bırakılan İslam coğrafyalarındaki Müslümanların, bir ümmet bilinci ve tek beden halinde davranmaları için gerekli organizasyonu yapmak üzere Mısır'da kurulan İhvan ve Hint Alt kıtasındaki Cemaati İslami'nin varlığında hilafet aslında vücut bulmaya devam etmektedir diye düşünülmüştür. Hatta, Teşkilatı- Mahsusa ürünü olarak görülen bu tip oluşumların ülkemiz içinde temsilileri ve görünümleri olarak zaman zaman Nur Hareketi, Milli Görüş gibi hareketler de bu misyona sahip bir şekilde ele alınmaktadır. Kızıl Goncalar dizisinde de ilginç bir şekilde resmedilen Çarşamba Cemaatinde veya meşhur namıyla İsmail Ağa Grubuna da kaldırılan saltanatın bir emanetçisi rolü yüklenmiş. Sanki yedeklenmiş bir koruma dosyası gibi algılanmalarına temel oluşturacak argümanlar var. Laik, Kemalist Cumhuriyet sınırlarının tam göbeğinde, bu grupta yaşanan hayat tarzı, örgütlenme yapısı, gündelik hayat ve insan örüntüleri, bu tarz işaretleri fazlasıyla barındırıyor. Bu durum, söz konusu argümanları da güçlendiriyor gibi.

Kızıl Goncalar dizisinin derin devleti temsil eden yüzü İrfan Bey'in, Savcı Evren Hanım'a, Faniler grubu için "-onların yuları elimizde, fakat ruhları bile duymaz..." şeklinde serdettiği sözler oldukça dikkat çekiciydi. Aklıma 28 Şubat Döneminin kudretli generalleri geldi. Güven Erkaya, Çevik Bir gibi isimlerin mütedeyyin kesimler, kişiler ve kurumlar üzerinde sertçe esip gürledikleri zamanlar.

İşte bu sert iklimden rahatsız olup tedirginlik duyan Çarşamba Cemaati, namı diğer İsmail Ağa Grubu, Osmanlı zamanından beri yer tuttukları bu semti usulca terk etme kararı almışlardır. Rivayet odur ki yine bu kudretli generaller veya onların borularını öttürenler eliyle bu karar askıya alınmış. Onlara aynen şu söylenmiş: "Buradaki misyonunuzu mu bırakıp gideceksiniz?"

Savcı Evren Hanım'ın Sadi Hüdayi'ye söylediği "Üstünüzden teğet geçen Evren" darbesine yaptığı ima da bununla birlikte düşünüldüğünde, devlet-cemaat bağı ilginç bir hal alıyor...Derin devletçi İrfan Bey'in, tarikat ve çocuk istismarı konusunu ısrarla örtbas etme ve bir miktar cemaati koruma çabası da bunlara eklendiğinde ise bu ilgi çekici hal daha da garipleşiyor.

Fener-Rum patrikhanesinin etrafında çember şeklinde konuşlanmış Çarşamba Cemaatinin, bu patrikliğin olası bir ekümeniklik ya da misyonerlik faaliyetlerine karşı laik Cumhuriyetin koruyucu kalkanı

olma misyonu ve kapısını açan patrik mensuplarının karşılarında sürekli Osmanlı hayaleti görmelerinin sağlanması cemaatin sözü edilen misyonu mudur acaba? Belki de bu misyonu cemaat, kendinden menkul bir şekilde vazife bellemiş, devletin derinliklerinde de dönem dönem bundan istifade ediyor da olabilir.

Fener Rum Patrikhanesi etrafındaki kentsel mekâna konuşlanmış ve yayılmış cemaat liderlerine patrikhanenin, etrafındaki konut ve iş yerlerini satın almalarını önlemeleri için bizzat direktif veren de yine bu devrin kudretli 28 Şubat'çılarıydı⁵. Bu durum, söz konusu devlet-cemaat ilişkisinin ve cemaate tevdi edilen misyonun derinlikleri hakkında önemli işaretler vermektedir. Dizinin finali yaklaşırken ki ortaya koyduğu bu sahneler ve diyaloglar yanında post kavgası da tarihsel birçok hatırlatıcı işaretler barındırıyor.

Monarşiler çağı sona ermişken İngiltere, Hollanda, Belçika gibi ülkelerde halen krallık sembolik olduğu söylene de ihtişamını yer yer hatırlatan bir varlık da sergiliyor. Britanya hükümlerini kraliçe üzerinden tüm bağlı krallıklarda son yüzyıl boyunca etkisini hiç kaybetmedi. United Kingdom tüm ihtişamı ve etkisiyle kıta Avrupa'sının merkezi durumunda ve tüm sömürgeleri üzerinde de kilise ve hanedanı aracılığıyla etkisini sürdürmektedir.

Peki bizim 4 kıtaya yayılan coğrafyasıyla anlı şanlı saltanatımıza ne oldu? Bu konuda kökten lağv girişimini sadece bizim Türkiye Cumhuriyetimiz mi yaptı? Ya da yapmış gibi mi görünüyor acaba? Çarşamba Grubu yani namı diğer İsmail Ağa Cemaati acaba lağv edildiği söylenen saltanatın bir emanetçisi midir? Derin devletçilerin, ideolojileri ne olursa olsun vazgeçemedikleri, her tür arbede ve darbeye koruyup kolladıkları bu grup, yedekte tutulan bir saltanatın temsilcisi, emanetçisi misyonuna mı sahiptir? Cemaatin her fırsatta beyan da ettiği devlete bağlılığı, Osmanlıcı, saltanatçı söylem vurgusu ve bunlara bağlılığı da bilinen bir durum. Yine Ortadoğu coğrafyalarında ehli sünnet gruplarla etkin iletişimi de söz konusudur. Yılların derin devletçisi İrfan Bey bile Faniler grubuna dönük bir ihmali ile bu bö-

⁵ İsmailağa liderini yurt dışına götürmeye çalışmışlar! İkinci Gülen vakası böyle önlenmiş, <https://m.haber7.com/guncel/haber/3420577-ismailaga-liderini-yurt-disina-goturmeye-calismislar-ikinci-gulen-vakasi-boyle-onlenmis>, Erişim Tarihi: 10.05.2024. Çarşamba Cemaatinin liderleriyle yapılan bu söyleşide, 28 Şubat Döneminin rüzgarının en sert ve en soğuk hissedildiği zamanlarında askerlerce, patrikhanenin gerek misyonerlik gerekse Fatih/Çarşamba havalisinde mülk satın alma yoluyla konuşlanma çabasına karşı kendilerine vazife tevdi edildiğine dair ifadeler oldukça ilginç.

lümde derin devleti tarafından harcandığına göre bu sorular daha anlamlı hale geliyor. Daha da garip olanı en sonda söyleyelim: Mahmut Ustaosmanoğlu soyadındaki hanedan mirasçısı bir şehzadelik kokusunu da sadece ben hissetmiyor değilimdir umarım. Post kavgasının sonucu ne olursa olsun ister Sadi Hüdayi ister Cüneyt Efendi kazanсын, görünen o ki posta, derin devlet çoktan oturmuş bile... Bu bölümde, psikiyatrist bir doktoru, seküler hayat tarzına sahip ve Atatürkçü olarak canlandıran Özcan Deniz'in ve aynı dünya görüşlü kız kardeşi gazeteci kız Hande'nin Kamu spotu tarzındaki diyalogları artık can sıkıcı bir hal almaya başladı. Özellikle, Dr. Levent'in kendisini aşan bir oyunculuk performansına rağmen, didaktik tarzı, kamu spotu taidindeki mesaj verme kaygılı konuşmaları ya kötüleşen, yorulan oyunculuk ya da senaristlik performansı ile ilgili olabilir. Bu performans düşüklüğü, savcılık önünde protesto için toplanan kalabalıkların gerek sloganları gerekse oluşturmamadıkları atmosferde de kendisini göstermektedir. Bu sahnelerde amatörce sergilenen bir müsamere tadı var sanki. Dizinin bu tarz kolaylıklara yönelmemesi nitelik açısından çok önemlidir. Ayrıca, dizinin, başından beri başarıyla yürüttüğü ve taşıdığı iki zıt dünyayı anlatırken gözettiği terazi kefeleri dengesini korumaya hassasiyeti son birkaç bölümde bozulmuş görünüyor. Umarım toparlar.

Katolik Kilisesine Karşı Delidivane Bir Protestan: Cüneyt Efendi

Kızıl Goncalar Dizisinin senaristlerinde Faniler grubunun iç dinamiğinde yaşananlardan bir Orta çağ skolastik kilise baskısı üretme fan-tezisi oldukça baskın. Vakti Mikat adı verilen aforoz mekanizması da bir tarz engizisyon uygulaması örneği gibi duruyor ve her fırsatta gündeme geliyor...Grubun etrafında dolaşan aydınlanmacı Kemalist Dr. Levent ve taifesi ise bu dünyanın mağdur ettiklerini kurtarmak isteyen burjuvazi rolündeler.

Fanilerin, Meryem'den şeytan çıkartma denemeleri ve tapınakçılarını andıran ritüellerle dizi garip bir hal aldı. Posta oturmak için yapılan münazarada iyice anlaşıldı ki grubun Ortodoks'u Sadi Hüdayi fikir olarak tutucu ve statükocu biri ama eylem pratiği, finansal işler söz konusu olduğunda kriptolara, tokenlere yatırım yapacak kadar liberal, açık görüşlü ve pragmatist. Müellefei kulüp konusuna yaklaşıırken Tekkeye bağış toplayacağı için içtihat kapısını sonuna kadar zorluyor

fakat Meryem’i rızası olmadığı halde Naim’le nikahını devam ettirip boşamamasında da grubun ata erkil yapısına hanel gelir korkusuyla oldukça tutucu davranıyor...

Her iki meselede de Cüneyt Efendi, ilkeler, ahlak konusunda tutucu davranırken kafasında açık fikirli bir liberal yaşattığını gösteriyor.

Harici mantıkla bilinen katı ortodoks bir grubu, önünden geçip giderlerken işaret eden bir Fransız aydınının çevresindekilere seslenerek “-Dikkat edin bu gidenler yarının sıkı kapitalistleridir...” şeklindeki ifadesi akla geliyor...Büyük ihtimalle bu işaret Sadi Hüdayi gibilerini gösteriyordu. Tasavvuf mayası kadim olan cemaat ve tarikatların zühd, takva içerikli olması beklenen hayatlarının son 40 yıldır finans imparatorluğuna evrilen; holdingler, şirketlerle içkin bir görünüme kavuşmalarının nedeni Sadi Hüdayi gibi girişimci, pragmatist, rasyonalist tiplerdir. Çalışkan, disiplinli, organize, adanmış müritleri de bu tipler, bir püriten ahlak timsali gibi başarıya, kâra koşullandırdıklarında ortaya devasa bir yeşil sermaye çıkıyor...

Cüneyt Efendi ise Katolik Kilisesinin bu kokuşmuş yapısına ve yönetimine itiraz eden ve değiştirmek için yola çıkmış Katolik kilisesinin deli divane Luther’i pozisyonunda...Kuracağı Protestan kilisesine bolca mürit toplamaya başladı bile...

Aslında Lutheryen tavır son noktada cemaatin katı kısımlarının buharlaşmasını hızlandırma görevini ifa ediyor. Yani aslında Sadi Hüdayi de Cüneyt Efendi de aynı amacın gerçekleşmesine hizmet eden zıt kardeşler gibiler...İşin sonunda kazanan sermaye düzeni oluyor... Fakat senaristlerin hakkını teslim etmemiz gereken sahneler ve diyaloglar da çok...Özellikle münazara diyalogları müthişti. Can ve Cüneyt Efendi diyalogu da...

Sonuç Olarak

Müeyesser Hanım’ın karizmatik, yer yer bilge bir kadın imajı ile görüldüğü birçok bölüm sonrasında dizinin ilk sezon finaline doğru giderek çirkefleşmesi, entrikacı bir görüntü çizmesi; Faniler grubunun hamisi olmayı akılla izahı mümkün olmayan bir hamasete dönüştürmesi; katı, dogmatik, aynı zamanda fanatik bir dindar tiplemesine dönüşmesi de ilginç bir gelişme olarak kayda geçirilebilir. Oysaki Müeyesser Hanım, ideal bir dindar tiplemesiyle yola çıkartılmıştı. Senaryodaki bu değişimin nedenini rol model olma konusunda seküler çevrelerce dile

getirilen endişenin sesine kulak vermeye mi bağlamalıyız acaba? Ve ayrıca çok da beğenilen diğer dindar tipler de dizinin ilerleyen süreçlerinde böylesi bir operasyona maruz kalacak mıdır acaba? Bunlar, dizi ile ilgili dizi yapımcılarının izleyici tepkilerine göre oyuncu karakterleri üzerinde oynama yaptıklarına dair iddiaları güçlendiren gelişmeler. Nitekim dizinin son bölümü, İslamofobi'yi üreten, güçlendiren sahneleriyle, tiplerleriyle ve temalarıyla dizinin son bölümüne kadar yapımcılar tarafından hassasiyetle gözetildiği belli olan dengeyi hiç de dikkate almadığı izlenimi vermiştir. Finalle birlikte gözlere sokulması amaçlanan tüm mesajlar tek bölümde bir çırpıda seyirciye boca edilmiş görüntüsü ile oldukça şaşırtıcı olmuştur.

İnternet Kaynakları

Dünyadan Haberler- Instagram Hesabının 25.04.2024 tarihli paylaşımı, https://www.instagram.com/reel/C6MaljJtv__/?igsh=cHU2OGY5YnBrYmRt.

Kızıl Goncalar dizisi yayından kaldırıldı, <https://m.haber7.com/medya/haber/3381348-yapimcisi-acikladi-kizil-goncalar-dizisi-yayinlanmayacak>, Erişim Tarihi: 03.04.2025.

“Bunlar anti-Huzur Sokağı dizileri”, “Başını açan erkeklerin dizileri de çekilmeli, <https://serbestiyet.com/haberler/bunlar-anti-huzur-sokagi-dizileri-basini-acan-erkeklerin-dizileri-de-cekilmel-159301/>, Erişim Tarihi: 04.05.2024.

İsmailağa liderini yurt dışına götürmeye çalışmışlar! İkinci Gülen vakası böyle önlenmiş, <https://m.haber7.com/guncel/haber/3420577-ismailaga-liderini-yurt-disina-goturmeye-calismislar-ikinci-gulen-vakasi-boyle-onlenmis>, Erişim Tarihi: 10.05.2024.